

19 Οκτωβρίου 2012

Σμύρνη-Ιωνία-Προσφυγιά: Μουσικές μνήμες. Στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

[Αφιέρωμα](#) / [Μικρασιατικά](#) / [Μουσική](#)

[Κατερίνα Χουζούρη](#)

«Είναι πολλά τα τραγούδια της Σμύρνης. Μέρες μπορείς να τα τραγουδάς. Όλοι είχανε το τραγούδι τους στη Σμύρνη. Και οι άνθρωποι και οι τοποθεσίες και τα επαγγέλματα. Και όλα τα σμυρναίικα τα παίρνανε τα νησιά. Τραγούδια πολλά. Τριακόσιες χιλιάδες τραγούδια λέγανε στη Σμύρνη πως ήξερε ένας άνθρωπος. Και που να τα θυμάμαι; Δείγματα σου λέω κάθε φορά. Όπως βάζεις στο στόμα σου και δοκιμάζεις μια ελιά...»

(Από τις διηγήσεις της Αγγέλας Παπάζογλου)

«Στη Σμύρνη παίζαμε από ρεμπέτικα μέχρι όλα τα ευρωπαϊκά. Δημοτικά, κλέφτικα, κρητικά, καλαματιανά, φουσούνια, θρακιώτικα, γιαννιώτικα, κοντσέρτα με καβαλαρίες και βαλς, με χορούς του Μπραμς και σερενάτες. Όλα τα παίζαμε. Κι από όπερες κάτι μέρη. Ξέραμε αναγκαστικά κι ένα τραγούδι από κάθε μελέτι [φυλή]... Ήμαστε κοσμοπολίτες εμείς. Αγαπούσαμε όλον τον κόσμο και μας αγαπούσανε. Δεν είχε συμφέροντα κανείς στο τραγούδι. Τραγου-δούσες, χόρευες, ήσουνα λεύτερος να κάνεις ό,τι θέλει η καρδιά σου και η σειρά σου».

(Από τις διηγήσεις της Αγγέλας Παπάζογλου)

Αντιπροσωπευτικά τραγούδια και χοροί της κοσμοπολίτικης Σμύρνης, μουσικές και κείμενα που αποτυπώνουν τις μνήμες και την ταυτότητα του προσφυγικού Ελληνισμού συνιστούν μια ξεχωριστή μουσικο-θεατρική παράσταση με τη συμμετοχή μοναδικών στο είδος τους Ελλήνων καλλιτεχνών, αφιερωμένη στα 90 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Ζειμπέκικος χορός της Αιγαιακής Μικράς Ασίας

Η Σμύρνη λειτούργησε ως «μήτρα μουσικής» για τον Ελληνισμό, επιβεβαιώνοντας την αφομοιωτική και αναπλαστική δύναμη που διέκρινε ανέκαθεν τον πολιτισμό του Αιγαίου απέναντι στις «ξένες» επιδράσεις. Στην πόλη αυτή η κυρίαρχη ελληνική μουσική παράδοση της Ιωνίας πέρασε μέσα από τα φίλτρα της επιδράσεις ιταλικές, γαλλικές, ρουμάνικες, σέρβικες, τούρκικες, αραβικές, περσικές, αρμένικες κ.ά. Μετά τα δραματικά γεγονότα του 1922, η μουσική της Σμύρνης λειτούργησε ως «κιβωτός» για τη συλλογική μνήμη κι ως πολύτιμο σημείο

αναφοράς για την καταγωγή και την ταυτότητα των προσφύγων που αναζήτησαν την τύχη τους στις «νέες» πατρίδες.

Κι αυτή ακριβώς αποτελεί το αντικείμενο της παράστασης **«Σμύρνη-Ιωνία-Προσφυγιά: Μουσικές Μνήμες»** που θα πραγματοποιηθεί την **Τετάρτη 24 Οκτωβρίου, στις 8.30 το βράδυ**, στην Αίθουσα Χρήστος Λαμπράκης με αφορμή την επέτειο των 90 χρόνων από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Πρόκειται για ένα μεγάλο αφιέρωμα – με την επιστημονική και καλλιτεχνική επιμέλεια του καθηγητή μουσικολογίας **Λάμπρου Λιάβα**, σε σκηνοθεσία **Σοφίας Σπυράτου** – που περιλαμβάνει ορισμένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά τραγούδια, μουσικές και χορούς που άνθισαν στη Σμύρνη και τα παράλια της Μικράς Ασίας, καθώς και τα τραγούδια όπου αποτυπώθηκαν τα δραματικά ιστορικά γεγονότα, οι μνήμες και η ταυτότητα του προσφυγικού Ελληνισμού.

Κομμάτια που καλούνται να ερμηνεύσουν η «φωνή της Μεσογείου», **Σαβίνα Γιαννάτου**, η **Κατερίνα Παπαδοπούλου** με τον σύζυγό της **Σωκράτη Σινόπουλο** να τη συνοδεύει με πολιτική λύρα και πολιτικό λαγούτο, ο **Χρήστος Τσιαμούλης** (τραγούδι, ούτι), ο **Μάνος Κουτσαγγελίδης** (τραγούδι, κανονάκι), η **Στέλλα Βαλάση** (σαντούρι), ο **Κώστας Μερετάκης** (κρουστά). Μαζί με τον **Χορευτικό Όμιλο** και τις **Γυναίκες του Πνευματικού Κέντρου Νέας Ερυθραίας** (σε επιμέλεια **Θοδωρή Κοντάρα**), και τους «**Γλεντιστάδες**» του **Συλλόγου Μεσοτοπιτών Λέσβου «Η Αναγέννηση»**.

Στη σκηνή του Μεγάρου θα ξεδιπλωθεί ο τεράστιος πλούτος, η ποικιλία και η εκφραστικότητα της μικρασιατικής παράδοσης και της «σμυρναϊκής» σχολής: ζειμπέκικα και καρσιλαμάδες, συρτά και μπάλοι, αμανέδες και λαϊκές καντάδες. Ενώ **παράλληλα με το μουσικό μέρος**, θα γίνουν **προβολές** και θα ακουστούν, **σε θεατρική αφήγηση, κείμενα** για την έντονη μουσική ζωή στη Σμύρνη και την Ιωνία καθώς και **μαρτυρίες προσφύγων** για τις περιπέτειες της Καταστροφής και την εγκατάστασή τους στην κυρίως Ελλάδα. Τα κείμενα προέρχονται από τις **μαρτυρίες της «Εξόδου» του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών**, τον **«Κοινό Λόγο»** της **Έλλης Παπαδημητρίου**, και τις **αφηγήσεις της Σμυρνιας τραγουδίστριας Αγγέλας Παπάζογλου** στο γιο της Γιώργη Παπάζογλου. Συμμετέχουν οι ηθοποιοί **Γιασεμή Κηλαηδόνη** (σε ρόλο Αφηγήτριας) και **Λούσα Μαρσέλλου** (σε κείνον της «Σμυρνιας»).

«Χορεύοντας παραδοσιακά σμυρναίικα σήμερα»

Η μουσική παράσταση «Σμύρνη-Ιωνία-Προσφυγιά: Μουσικές Μνήμες» εντάσσεται στο **πλαίσιο της Σειράς Γέφυρες** που διευθύνει ο **Δημήτρης Μαραγκόπουλος**.

«Η συνάντηση Ανατολής και Δύσης βρήκε στη Σμύρνη μian από τις πλέον αντιπροσωπευτικές της εκφράσεις» σημειώνει ο **Λάμπρος Λιάβας**. ...Στα στενά της Σμύρνης οι αιγαιοπελαγίτικοι σκοποί έσμigan με παλιές βυζαντινές μπαλάντες με ιταλικές καντσονέτες, γαλλικές μελωδίες του συρμού, ρουμάνικες «χόρες», σέρβικους σκοπούς και τούρκικα «σαρ-κιά»...Το αποτέλεσμα, έτσι όπως αποτυπώθηκε στ' αυλάκια των δίσκων του γραμμοφώνου πριν το '22 με τη σμυρναίικη και την ελληνική «εστουδιαντίνα» και τις φωνές του Τσανάκα, του Μενεμενλή και του Βιδάλη, είναι ιδιαίτερα εύγλωττο. Μια μουσική που πατάει στέρεα πάνω στη μελωδική και ποιητική δομή του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού και προεκτείνεται στο ρεμπέτικο ενώ παράλληλα δε διστάζει να χρησιμοποιήσει με τόλμη και φαντασία από το ένα μέρος την αρμονική γλώσσα της Δύσης κι από το άλλο τα τεχνάσματα και τη γοητεία της Ανατολής».

Τα μικρασιάτικα «πολυτραγουδισμένα» **«Σμυρνέικο μινόρε»**, **«Σμυρνέικος μπάλος»**, **«Καρσιλαμάς της Αλασατιανής»** και **«Γεωργίτσα μου»** αποτελούν αντιπροσωπευτικά του κοσμοπολίτικου τρόπου ζωής των διαφορετικών κοινοτήτων της στις αρχές του 20ού αιώνα που θ' ακουστούν από τους κορυφαίους ερμηνευτές στο πρώτο μέρος της μουσικής παράστασης - με τη **Σαβίνα Γιαννάτου** ειδικότερα να ερμηνεύει και **«τρίγλωσσα» τραγούδια**, σε

στίχους ελληνικούς, τουρκικούς κι εβραϊκούς όπως το «**Ελενίτσα/Τζάκο**». Ενώ στο δεύτερο μέρος, το αφιέρωμα επικεντρώνεται στα γεμάτα μνήμες και νοσταλγία τραγούδια των προσφύγων της Μικράς Ασίας («**Σαν της Σμύρνης το γιαγκίνι**», «**Τί σε μέλει εσένανε**», «**Κατακαημένη Ανατολή σου φύγανε τ' αηδόνια**», «**Σμύρνη πατρίδα μου γλυκιά**», «**Λαϊκή καντάδα**», «**Σ' αγαπώ γιατί είσαι ωραία**»).

«Μετά την Καταστροφή» συνεχίζει ο **Λάμπρος Λιάβας** «η ελληνική μουσική παράδοση της Σμύρνης και της Ιωνίας μεταφέρθηκε, μαζί με το ενάμισο εκατομμύριο πρόσφυγες στην κυρίως Ελλάδα των πέντε εκατομμυρίων. Οι Μικρασιάτες συνθέτες **Βαγγέλης Παπάζογλου** και **Παναγιώτης Τούντας** είναι αυτοί που γεφύρωσαν το μικρασιατικό δημοτικό τραγούδι με την παράδοση του ρεμπέτικου και το μεταφύτευσαν στη δισκογραφία της εποχής του Μεσοπολέμου. Ορχήστρες με σαντούρια, κιθάρες, βιολιά, κανονάκια και ούτια κυριάρχησαν στη μουσική ζωή στην Αθήνα, τον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Βόλο και τις λαϊκές τους συνοικίες. Από το 1925, που άρχισαν οι μαζικές ηχογραφήσεις τραγουδιών στην Αθήνα, μέχρι και το 1935 περίπου, το σμυρναϊκό ύφος επιβλήθηκε στη δισκογραφία, ιδιαιτέρως μετά το 1930 όταν ιδρύθηκε στον Περισσό το πρώτο ελληνικό εργοστάσιο δίσκων της Κολούμπια. Οι «γραμμοφωνιτζήδες» διέδωσαν τα «σμυρναϊκά» στα λαϊκά καφενεία και στα κέντρα σ' όλα τα αστικά κέντρα της κυρίως Ελλάδας...».

Όπως και δυο εννεάσημους ρυθμούς - γνωστούς ήδη από την αρχαιότητα (στην ποίηση της Σαπφούς) - που χαρακτηρίζουν τους δύο κυριότερους χορούς των παραλίων της Μικράς Ασίας και των νησιών του ανατολικού Αιγαίου, τον **ζεϊμπέκικο** (9/4) και τον **καρσιλαμά** (9/8). Χορούς που θα ερμηνεύσουν οι «**Γλεντιστάδες**» της Λέσβου. Αλλά και ο **Χορευτικός Όμιλος με τις Γυναίκες της Νέας Ερυθραίας** με καταγωγή από την ιωνική Ερυθραία της Μικράς Ασίας όπως και οι **Γυναίκες του Πνευματικού και Πολιτιστικού Συλλόγου Νέων Παλατίων Ωρωπού**, δεύτερης και τρίτης γενιάς απόγονοι μικρασιατών προσφύγων. Στο **θεατρικό μέρος** της εκδήλωσης, η ηθοποιός **Γιασεμή Κηλαηδόνη** σε ρόλο αφηγήτριας θα ζωντανέψει επί σκηνής τις μνήμες και το λόγο της σπουδαίας Μικρασιάτισσας **Αγγέλας Παπάζογλου**, γυναίκας του ρεμπέτη Βαγγέλη Παπάζογλου, όπως τις διηγήθηκε στο γιο της, Γιώργη. Η ηθοποιός **Λούσα Μαρσέλλου** θα ερμηνεύσει τη «**Σμυρναία**», γνωστό επιθεωρησιακό νούμερο της εποχής ενώ οι ηθοποιοί **Γιώργος Νούσης, Νεφέλη Μαϊστράλη, Αλκης Μπακογιάννης, Βένα Σταματιάδη, Στράτος Λύκος, Χλόη Μάντζαρη, Λούσα Μαρσέλου** και **Νάντια Μητρούδη** θα αφηγηθούν **μαρτυρίες προσφύγων** προερχόμενες από τις μαρτυρίες της «**Εξόδου**» του **Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών** και τον «**Κοινό λόγο**» της Έλλης Παπαδημητρίου

- αφηγήσεις ανώνυμων ανθρώπων, καταγεγραμμένων από τη συγγραφέα, που χρονικά καλύπτουν το διάστημα από τις ειρηνικές μέρες στη Μικρά Ασία, πριν από την Καταστροφή, ως τον Εμφύλιο και τα κατοπινά δύσκολα χρόνια - παράλληλα με την **προβολή αρχειακού, οπτικοακουστικού υλικού** που παραχωρήθηκε από την εταιρεία **ANEMON productions**.

<http://bitly.com/1xfkS4Y>